

32 Repassem la flexió de gènere. Fes el femení dels següents noms masculins:

Ase,	noi	germà
actor	sogre	lleó
comte	avi	rei
jutge	orfe	heroi
poeta	alumne	cosí
marquès	mestre	marit

33 Fes el femení dels següents sintagmes:

Un alumne apte	Un mestre admirable
Un amic invisible	Un atleta covard
Un mestre pobre	Un noi alegre
Un periodista culte	Un futbolista jove

34 Hi ha paraules que no segueixen la norma (masculins acabats en "E" i femenins en "A"). Aquests són alguns exemples de les excepcions de la norma. Completa amb la vocal A o la vocal E les següents paraules, afegeix l'article davant de cada paraula:

Dram...	Imatg....	Higien....
Panoram....	Sèri....	Calvíci....
Febr....	Guàrdi....	Traum.....
Torr...	Faring....	Flair....
Piràmid....	Catàstrof.....	
Class.....	Sistem....	
Fras....	Barbàri....	

35 I ara la de nombre. Fes el plural de les següents paraules:

Reflex	Asterisc	Gust
Quiosc	Capritx	Cacau
Altaveu	Sandvitx	Sarau
Cartutx	Contrast	Pretext
Lluç	Museu	Trofeu

36 Fes el singular de les paraules següents:

Els coves	ciclistes	disfresses
les coves	espurnes	colzes
bústies	pediatres	
assumpes	dogmes	

37 Separa els morfemes de les formes verbals següents i indica'n la persona, el nombre, el temps i el mode:

Dificultàveu Dutxen Mouríem Distribuiràs Telefonà

38 Classifica els morfemes destacats en derivatius o flexius. Quin significat aporten?

Falçs	Trencadissa	Embafador	mirador
Costaner	Garlaire	Europea	
Peixater	Perdies	Inadequat	
Solellada	Sitgetà	Subtítol	
Comerços	Aromàtic	Massatgista	

39 Digues la categoria gramatical dels lexemes i els canvis que s'hi ha produït: Veuarra, pineda, drapaire, xinès, mengívol, espaiós, carona, nassot, vellesa

ONOMÀSTICA-ANTROPONÍMIA-TOPONÍMIA

40 Si volem saber l'origen geogràfic d'una paraula catalana hem d'anar a la seva ETIMOLOGIA ('paraula veritable' en grec). Hi ha diccionaris etimològics en línia, com ara: <http://dcvb.iecat.net/>, on podríeu buscar aquestes paraules: HANDICAP, TOMÀQUET, ORRI, TONTO, HARMONIA, BOLXEVIC, XOFER (l'etimologia es troba darrera de l'abreviació ETIM.)

41 Els noms propis tenen també significats etimològics: cerca els de:
 Laura Andrea Cristina Marina Paz Sandra
 Guillem Ferran Daniel Jeremías Nàdia Anna
 Podeu consultar <http://blocs.xtec.cat/rosasagales/el-significat-dels-noms-de-persona/>

42 Igualment, podeu fer-ho amb els topònims. Juegueu a :
<http://www.gencat.cat/toponimia/interactiu/index.htm>

DERIVACIÓ

43 Repassa el quadre general de sufixos i busca-hi aquells que servien per expressar les següents idees. Escribeu una paraula relacionada amb el significat:

- Noms de persona, d'ofici o professió: -aire
- Noms de lloc: -eria,
- Noms d'instruments o objectes: -all
- Noms col·lectius: -ar
- Noms gentilicis: á/-ana
- Noms d'acció i efecte d'un verb: ança
- Noms augmentatius: -às/-assa
- Noms abstractes: -essa
- Noms diminutius: -et/-eta

44 És possible que desconegeu una bona part dels mots següents. Tanmateix, fixant-te en els sufixos, n'hauries de deduir el significat i escriure'l – encara que sigui aproximat

Processador: màquina o persona capaç de realitzar un procés
 Etiquetatge
 Tabuladora
 Indexació
 Fangar
 Marxisme
 Regalim

45 Seguint l'esquema, fes un derivat de cada mot i redacta'n, després una frase (ON QUEDI CLAR EL SIGNIFICAT DE LA PARAULA):

LEXEMA	SUFIX DERIVAT	FRASE
VAGA	-ISTA	
HIVERN	-AL	
ESGARRIFAR	-ANÇA	
CONTENIR	-IDOR	
PAPER	-ASSA	
CANÓ	-ADA	
NAS	-(S)UT	
CRANI	-AL	
BRANCA	-ATGE	

- 46** Busca almenys 5 derivats amb prefix en el text de sota, i analitza'n els elements (prefix, lexema, sufix)

Hèctor avià el dard, però un buf d'aire enviat per Atena el va girar i li va caure als seus mateixos peus. Quan Aquil.les correu endavant cridant venjança. Apol.lo embolcallà Hèctor amb una altra boira espessa. Tres vegades carregà Aquil.les debades contra el seu invisible enemic i llavors girà la seva còlera contra troians no tan alts, bramulant com un foc de vosc, mentre ells es descol.locaven i corrien cap a l'Escamandre. Allí, en els baixos i clots sota les aigües riberenques, els matà a centenars. L'enfuriat déu-riu Escamandre aparegué en forma d'humà cridant: "Ves-te'n!". Aquil.les furiosament, entrà fins a mig riu i el desafià. Escamandre reuní un bon cabal d'aigua i l'envià impetuós contra Aquil.les, que se'n defensà abraçant-se a un om. Aquest s'arrencà de seguida però Aquil.les arribà acaçat per Escamandre en forma d'enorme ona verda. S'hauria ofegat com una rata si Posidó i Atena no l'haguessin arrossegat agafant-lo cadascun per una mà.

- 47** Escriu una notícia breu que pugui justificar algun dels següents titulars:

- Va caure tan malament que es va esdentegar
- Passava diners de sotamà al conserge perquè li ensenyés els exàmens
- Era malvist perquè era malparlat
- L'ex-ministre defensava la coeducació

- 48** Analitza els elements que puguin ésser formats els mots següents: lexema, prefixos, sufixos, infixos.

Escanyussar-se
Llumenera
Blanquinós
Esgratinyar
Ventijol

- 49** Relaciona aquests significats amb el prefix corresponent: *negació, oposició, antic, càrrec, dintre, anterioritat, repetició, superioritat, situació inferior, inferior, més enllà.*

Ultratomba, intravenós, amoral, preromà, subsòl, anticicló, sotamàniga, superhome, exsecretari, reconstruir

- 50** Assenyala les paraules que tenen algun afix:

El monestir era un conjunt d'edificis de color terrós encerclats per una muralla que alçava com un home i mig. Fora muralles i al davant de la portalada de l'església hi havia una escalinata i una placeta i tot de cases senzilles al voltant. El campanar i les torres semblava que toquessin al cel perquè el monestir quedava encimbellat sobre un turó de boscatge i un riu tranquil i net el voltava i en feia gairebé una illa.

- 51** Forma adverbis de manera a partir dels adjectius següents:

Poruc, dèbil, content, brut, espès, mòbil, escàs, jove, tendre, dur, gris, cortès, comú

- 52** Busca cinc oficis que hagin esdevingut cognoms.

- 53** Escriu un derivat verbal a partir d'aquests adjectius:

Malaltís, ple, curt, profund, coix, just

54 Escriu el gentilici corresponent:

Alacant, Sitges, Guatemala, Polònia, Vic, Hongria, Olot, Ucraïna

55 Aneu redactant expressions amb noms abstractes:

- a. Vi agre: *l'agror del vi*
- b. Marbre fred: *la fredor del marbre*
- c. Noies morenes: *la de les noies*
- d. Aigua tèbia: *la de l'aigua*
- e. Mar blau: *la del mar*
- f. Perles brillants: *la*
- g. Donzella bonica: *la*
- h. Vida dura
- i. Ells són esplèndids: *ells tenen*
- j. Ells són fermes: *ells tenen*
- k. Cobra pensió com a invàlid: *cobra pensió d'*
- l. Ells són savis: *ells tenen*
- m. No m'agrada que sigui tan tossut: *No m'agrada la seva..... (o tossuderia)*
- n. Això és propi d'un beneit: *Això és una*
- o. És golafre: *Ell té*
- p. Que ets murri! Quina que tens!
- q. És alegre: *Té*
- r. És cortès: *té*
- s. És gelós: *Te*
- t. Està malalt: *té una*

56 Transformeu els substantius abstractes en adjectius:

Licitud: *lícit o lícita* ; discreció: *discret o discreta*

Audàcia:

Modèstia:

Elegància:

Eloqüència

Brutícia

Absurditats

Activitat

Espontaneïtat:

Vaguetat:

Falsedat

Crueltat

Bondat

Rectitud

57 Per a cada expressió, poseu-n'hi una equivalent, servint-vos d'un derivat o d'un primitiu segons els casos:

Quina buidor, en aquesta sala: Quina sala més buida!

Caràcter dolç: la del caràcter.

La foscó de la cova: la cova

Que verd! : Quina

Entre ells hi havia tibantor: les seves relacions eren

Que ardits que són! Quina que tenen!

Em sento feble: sento la meua
 Avui se circula amb fluïdesa: Avui la circulació és

58 Completeu els buits de les frases següents amb els noms que hi convinguin:

- El matalasser és la persona que fa o en ven; el cadiraire és el qui fa, en repara o en ven; el dentista és el qui té per professió tractar les malalties de les
- El qui fabrica i ven fideus (i pasta per la sopa) és el; la dona que fa puntes al coixí és la; una persona que ven flors s'anomena
- Els qui professen la doctrina de Buda són....., i els que segueixen les idees de Darwin,.....
- La manyeria és l'obrador o ofici del..... i la sastreria, del
- L'..... treballa l'argent, el afaita la barba (i talla els cabells), el (serveix el cafè i altres begudes) i el ven cansalada i carn de porc en general.
 La drogueria és la botiga de....., l'esparteria és l'obrador de l'....., i amb la pastisseria es guanya la vida el
- Si voleu que us facin una peça de ferro heu d'anar a cal.....; i si voleu comprar un objecte de ferro o similar heu d'anar en una; si voleu adquirir llibres us heu d'adreçar a cal o, és a dir, a una o; de peix fresc us en vendrà el.....; la botiga s'anomena
- Terrisser és sinònim de

59 Completa la taula:

Feu un nom d'aquestes paraules	Feu un adjectiu d'aquestes paraules	Feu un verb d'aquestes paraules	Feu un nom d'aquests adjectius	Feu un nom d'aquests verbs
Dent- <u>dentadura</u> Ciutat- Bastó - Gran- Ample- Savi- Córrer Trair- Confiar- Alegre- Dolent- Feliç- Amable- Amigable- Còmic- Simpàtic- Extrovertit-	Compte- Roig- Canadà- Pagar- Plorar- Tremolar- Discutir- Bondat- Activitat- Mandra- Enginy- Caprici- Habilitat- Tristesa- Tolerància-	Caràcter- Edifici- Tonto- Dèbil- Lectura- Suport- Sufoc-	Malalt- <u>malaltia</u> Gran- Tossut- Tendre- Simpàtic- Antipàtic- Llarg- Blanc- Sol- Viu - Dolç- Simple- Lleig- Vàlid- Càlid-	Tendir- Adquirir- Agrair- Patir- Moure- Dibuixar- Sentir- Beure- Veure-

60 Fixa't en la llista de sufixos, d'infixos i de prefixos catalans:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_de_prefixos

http://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_de_sufixos

<http://www.xtec.es/~fmota/primer%20batx/infix.htm>

Consulta-la per a dir què signifiquen cadascun d'ells en aquests mots:

PREFIX	LEXEMA	INFIX	SUFIX
a	dorm	iss	ar
es	crid	ass	ar
Ø	xerr	otej	ar
Ø	roc	all	ós
Ø	pols	egu	era
en	sang	ona	ada
Ø	gep	Ø	erut
Nord-	americ	Ø	ana
ll.	legal	itz	at
as	sol	ell	ada
anti	global	itz	ació
a	prim(a)	Ø	ment
a	polit	Ø	ic
de	forest	Ø	ar
hiper	crític	Ø	s
pseudo	german	Ø	ica

61 Fes aquests exercicis interactius:

<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-noms-verbs1.htm>
<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-noms-adjectius2.htm>
<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-verbs-adjectius3.htm>
<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-verbs-noms4.htm>
<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-adjectius-noms5.htm>
<http://usuaris.tinet.org/aragones/lexicat/derivats-adverbis-adjectius6.htm>

62 Gentilicis de topònims catalans i exotopònims. Les formes de sufixos més productius són aquestes. Escriu-los:

	TOPÒNIMS CATALANS	EXOTOPÒNIMS
-à, -ana	Andorra, Manresa, València	Àfrica, Tíbet
-í, -ina	Cervera, Barcelona, Alacant	Níger,
-enc, -enca	Eivissa, Terrassa, Penedès	Londres, Canadà,
-ès, -esa	Maó, Perpinyà, Ripoll	Nova Zelanda, França
-er, -era	Manises	Brasil
-atà, -atana	Lleida	
-ic, -ica	Sóller	
-eny, -enya	Alzira	Carib
-eta		Lisboa
-ità -itana		Nàpols
-ita		Moscou
-i, -ia		Armènia, Indonèsia, Somàlia
-ià, -iana		Tunísia, Itàlia, Equador, Iran
-ota		El Caire, Xipre
-eny, -enya		Extremadura, Madrid, Angola, Puerto Rico
-asc, -asca		Mónaco,
-eu, -ea		Europa
-u, -a		Eritrea
-ó, -ona		Bretanya, Lapònia, Letònia
-ic, -ica		Gran Bretanya, Etiòpia
més d'una forma		Espanya, Turquia, Portugal, Japó
Escurçar l'arrel		Alemanya, Aràbia, Índia, Escandinàvia, Eslovàquia, Grècia, Rússia, Suïssa, Kurdistan, Afganistan, Suècia,

63 Inventa't un gentilici per a aquests països imaginaris: Zefirlàndia, Nasàpia, Mirabell, Costa d'Argent, Micamonya, Flècia

64 Gentilicis dels planetes del sistema solar. Posa'ls al costat de cada planeta:

65 Gentilicis irregulars. Posa els d'aquests llocs, que no s'assemblen massa al nom del país:

.....(Anglaterra),..... (Àsia), (Atlàntida),(Bascònia, País Basc), (Bèlgica), (Rio de Janeiro), (Congo),(Còrsega), (Dinamarca),(Escòcia), (Etiòpia),(Flandes),(Finlàndia),(Hongria), (Judea) (Sardenya),(Texas).

66 Nocions ortogràfiques: **No és propi de l'ortografia catalana escriure amb majúscula els gentilicis.** Potser per influència de l'anglès trobem freqüentment casos incorrectes de l'ús de les majúscules. CAL ANAR AMB COMPTE!

Corregeix aquest text, mal escrit pel que fa als gentilicis:

"L'hotel era ple de Catalans. De fet, allà on anava de viatge, sempre em trobava Barcelonins, Gironins, Tarragonins i Lleidatans, barrejats amb els nadius, fossin Indis, Àrabs, Caribenys o Argentins. Tenim fama de poble curiós, amant de l'aventura i la gastronomia, culte i animós. Fins i tot et trobes Catalans als racons més inhòspits, com Terra de Foc, la Xina comunista o el Sàhara ardent."

67 Ara, fixa't quants derivats podem treure de CONILL:

conill-era (habitable o cau)
conill-am (munió de conills)
conill-et (cria de conill, també dita lludrigó o catxap)
conill-ada (conjunt de conills)
conill-ar (parir conillets)
conill-er (relatiu als conills)

Mira de fer derivats d'altres animals, com GOS i GAT, amb els mateixos sufixos que hem usat abans i per aconseguir el mateix significat (sempre no podràs, és clar)

68 . El català té uns 100 SUFIXOS i amb ells podem fer gairebé de tot. A més de que un sol sufix pot anar amb diferents lexemes per aconseguir donar-los el mateix significat, trobem que un sol sufix pot donar també significats diferents. Per exemple, el sufix -ADA pot significar un nom col·lectiu (teulada), un fenomen meteorològic (nevada), un cop amb un objecte o sobre una part del cos humà (clatellada, bastonada), els guanys d'un període de temps (setmanada), una magnitud abstracta (alçada), l'efecte d'un verb (cremada)...

Troba tots els possibles significats del sufix -ER

-
-
-
-
-

69 Anem a treballar primer els sufixos que indiquen OFICIS. Extreu-los primer d'aquests exemples:

cirurgia, dansaire, comerciant, dependent, ferrer, pescador, ebenista, actriu, filòleg.

La vida moderna ha creat nous noms d'oficis a partir d'aquests sufixos, com ANALISTA PROGRAMADOR. Busca'n tres o quatre més a les pàgines d'oferta laboral del diari.

Alguns d'aquests oficis estan desapareixent. Què et sembla que feia un BOTER, un VAQUER, un CARBONER, un TIMONER, un RAIER, una PUNTAIRE, un TERRISSAIRE, una VEREMADORA, una BRODADORA...És clar, ho has sabut pel seu lexema!!

Per últim, busca uns quants oficis que acabin en -ÒLEG o -ÒLOGA. A on et sembla que has de buscar el seu lexema?

70 Del nom que reben els habitants d'un poble, ciutat, país o continent se'n diu GENTILICI, i sempre es pot escriure en masculí i femení, com és normal (cosa que no passava amb els d'ofici, per exemple, COMERCIANT).

Et dono set gentilicis femenins i treu-ne els sufixos masculins:

valenciana, sabadellenca, madrilenya, brasilera, aragonesa, barcelonina, espanyola.

Saps que hi ha objectes que tenen un nom que sembla un gentilici?: defineix què és una otomana, una romana, una lionesa, un suís, una canadenca, una americana, un havà

71 Anem als objectes. Encercla el sufix d'aquests noms i després troba de quin lexema provenen i si és NOM o VERB.

	SUFIX	LEXEMA	CATEGORIA GRAM.
didal	-al	dit	nom
fregall			
cuirassa			
mocador			
cubell			
cendrer			
xiulet			
forquilla			
paperina			
pastís			
baldó			
llençol			
pebrot			